

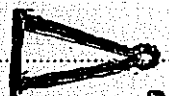
ACC. N:R M. 14506: 1-19.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *O.W. Möller, Löbberöd*
Härad: *Frösta* Berättare: " " " "
Socken: *Harlösa* Berättarens yrke: *f. d. lantbr.*
Uppteckningsår: *1958* Född år *1872 i Harlösa*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

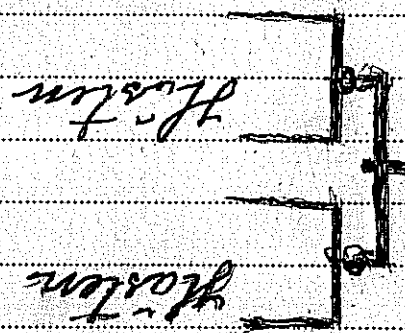
Fordon, deras bruk och anskaffning. s. 1-19. LUF 108

I den grå forntiden var det enligt be-
skrivning ändast så primitiva fordon som
kallades "Bå" eller ett sådant som var till-
verkat av träd som var delat i två klam-
mar.

Detta ar var arrundat
der fram så det kunde glida över mar-
ken. Vid barmark gick det tydligen
tungt. När det var snö gick det mycket lätt
isynnerhet när det blev glettkitlat under.
Det var bäst att taga den träd till sådana
arbetsdom. Ett hammeldrag med krok sa-
tes så i öglan på arbet. Ett dubbelt ham-
meldrag såg ut så här

Kroken i stor hammelen
var rörlig och försedd med
en mutter som ryker på
spinnens linor. från selan
var försedd med ring i änden.

Hjulet

Kroken

Fördrag eller domm...

Med detta enkla Stenar har våra förfäder
odlat den svenska jorden och bortfört all
den massa sten som de bröto upp ur jorden.
Lätt att tillverka av den själva och lämp-
liga trädet fanns det ju i skogsbyggden den
stenen vanligtvis var allmänast. På sena-
re tid kom Stenragnen med fyra hjul och
med inrättning att korsa ripp. Två såda-
na hade vi i mitt förtärrum. Mergel-
kärna med två hjul för bortförning av
mergel eller jord vallas. De var för enbart
en häst samt att tippe av bakåt alla
sådana hade vi hemma. Ja, envar lant-
brukare hade en sådan.

Stenar för brän

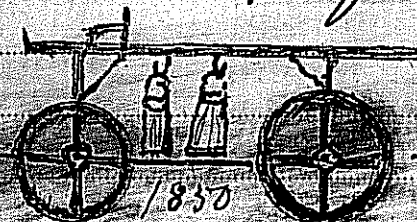
Bakre hjulpart ligger vid sten-
läsning

Mergelkärna

På större såväl som mindre lantbruk och gårdar hade man vanligtvis en vagn eller redskap till varje par hästar som fanns vid respektive jordbruk. I mitt eget föräldra hem var det vid Seljeröds gård sex par hästar och sex "Bolstervagnar". Vid Bokaröds gård två par hästar och två Bolstervagnar. Dessa vagnar var utan all fjäderanordning där, an som namnet. Fjädervagnar var endast två vid Seljeröd och två vid Bokaröd. Dessa sistnämnda för längre resor t. ex. Halmö Lund eller Uståt. Med smör, fläsk o. ost som tillräckades hemma samt för tsörning i stad som uppsågs från sju mangelgrar var. Bit de större gårdarna var dessa vagnar grövre än vid de mindre och sattes till såväl grövre som mindre hästar. Vinterfördon som Kälkar o. slädon hade man mindre

En lastfjädersvagn var kombinerad för en eller
två hästar. Den var ju därför mindre och
deras lastare för en häst 500-600 kg.
Då gräver för två hästar 1000-1200 kg.
och deröver om fjäderna tålde det,
En särskild mjölkvagn hade vi hemma
med plats för åtta mjölkkanor sym-
metriska 2.5 kanors mjölk var. Dessa kan-
nor var af förtent koppars. En kanna
h. 3 lit. drygt. I mitt ^{här} färd en mjölkvagn
av äldre slag eller böjar på 1800 en s.k.
Bombragn. Den hängde två tunnor på
varje sida på grova bommar. Tunnorna var
grönmal utv. röda invändigt en rund trä-
balk var bär o. flöt på mjölken. Långhästar 3 ulnar

Äldre häst

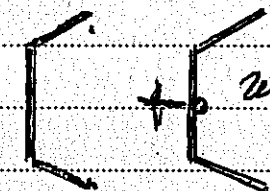

För två hästar

glödt vagn

Den 2 listan i skisserade Höstavagnen är
 Kombinerad för Gödsel, Skär Potatis m m kör-
 ning. Då tager man Längkärrarna av inköp-
 lar den för Höstvagn. Skiljer bakkärren från
 samt tager av den för Långvagn varande Lång-
 vagns bommen samt drager fram bakkärren och
 inkopplas den till den i framkärren varande
 grove järnbulten. Lägges sedan på de för Höst-
 vagn varande Høstkärrarna som är cirka 5 aln.
 långa. Sedan sätter man ett Framstöd och ett
 Bakstöd emellan kärrarna på
 fram o bakstödet är en liten järn
 tapp, som skall stickas i hålet på
 Pottenbräcken samt ett järn att fästa
 fram o bakstödet ett i vardera

Fäst kärrstöd
 för bakkärren. vidlar för
 framkär-
 ren

Långvagns
 förlängning

Bak o framst.

Ett vagnskjul
har i mitten
hjulkransen

består av ett hjul-
Tupa ved eller
Sant ett Hjulnar

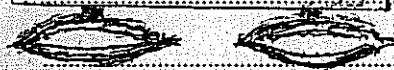
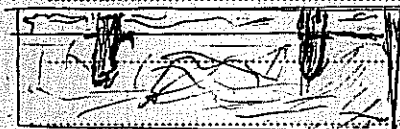
i mitten. Sant alla Hjulkransar och Hjul-
hjulkransen är en Rostträd. Navet är av
Bekträd. I kransen intappas ekarna med
runda tappas i Navet intappas ekarna med
avlånga grova tappas. Det Gångsvirke bör
ligga i vatten några månader innan det
 skall användas. Annars skall det Hållas in-
man. Om det inte får genomgå denna be-
handling sprack det sönder. Ja, så gjorde den
Gårdsvagnmakaren som var i mitt hem. Men
det gör dom inte i allmänhet, därför var
inte ett hjul t.ex. Efter blottläggningen eller
Hökningsen skall sk plankan var absolut
torr innan Hålet tappas i tre år efter fäll-
ningen. Detta är en vagnmakares H. O.

När ett hjul var färdigt och väl torrt
skulle till smeden för att "Beslås" d.v.s.
påläggas med järn. En halv tum järn
ring på hjulkronsen samt två med kl-
nare om Navet. Så skulle han sätta in
en navbörja i navet som passade väl till
hjul tappren på vagnen. I forna tider smor-
des hjul tappren med talj och fett i sena
re tid med "Patentsmörja" En blandning
av tjära fett o krita i lämplig blandning.
I ett vapensliden i mitt hus stod en mycket
gammal vagn med näst primitiva be-
slag. Fyra hjulig utan beslag kring hjul-
kronsen som var dubbel d.v.s. två kronor
hopmitade. Den kom sedan till ett Muse-
um. Dessa breda hjulkronor var för att inte
hjulen skulle sjunka ner i jorden som ju
för i tiden inte var tävade med tegelsten.

Hästar eller vinterfordon användes ju för samma ändamål, som vagnen att transportera Spannmål Godset Tills till mjöteriet Skåra m.m. De voro för det mesta fernbestagna under Medarna. De grövre arbetshästarna för två hästar var framkälken som bestod av vridlag av samma Typ som till en vagn. Bakhälsen med Halkhållare liksom på vridlaget för Lång eller Kort hästar. För Transport av vedkränslor från skogen om vintern Halm o. d. g. En grov Kudda under till Koppelades samman med framhälsen. Sedan var det "Knobbastädan" "Trodhoppjen" Skindan eller Stådan var för finare tillfällen med Tolsack o. sedan fram i säte samt en Fårskinnsfäll att sticka fötterna i. Bak på ett säte för två eller Kuskbänk för en. Användes för i "Städparti" m.m.

"Knobbe" Kom väl av, man hörde hen stök
eller kubbas från skogen innan Hälteven
kom. Det var i senare tider vanligt vagn
korg med medla under. Trollkorsen var
en enkel på medla sätt bräda att ritta
gränslar med ett ben på varje medla.

Detta skulle föreställa en grov lastvagn
som lades 2000 kg. tung vara?

Hälfjäderar

Tre - fyra

Trollkorsen

för en häst

Detta är en extra bräda
som är satt ovanpå den understa
korgen. Man lades bort vid min-
de last. Som det här är bara
frågan om Fjäderkonstruk-
tionen behöver jag inte säga
helt under, det bara skall skap-
ma. Dessa lastvagnar användas
ännu att koppla till Traktoren.
Man kan åka på sidan också.

Ja, vid de stora rommarmarknaderna i
Hörby & Ljibo fick dom utrusta även höst
vagnar till att öpa det på. Det var då van-
ligt att köpa omålad ringar bord stolar
m.m. med hem. Det kunde ju vara en fide-
lits dräng på gården som skulle slå sina
Päsar ihop för giftermål. Då lades flera
ik bräder på hänghalkarna fyra sju och
t.o.m. fem. Så satt de tre sju på varje bräda
tolo till femton sju. Tillräkligt med halm
i botten Fittar & dynor att sitta på. Detta var
ju ett Primitivt åkdon på den tiden 1880
Så när dom höjde igenom en skog bröta de
grönt av & smyckade hästar & vagn och
när dom höjde hem sjöng de vackra Kär-
lekssvisor ja sådan var tiden då. brädet
var tungt men sinnena varo ändå gla-
da det var för nöjsamhet. Hur är det nu?

Måladet vagnsäten såg man men det var
nästan en sådan vagn som gått i av från släp-
pet till släp. De kunde tomt vara utskurna
Det var då hela säten och med den s. k. "A-ge-
dysen" i sätet att sitta på. Jag har en så-
dan som är nära 200 år gammal ett arbete
med "jungfru Marias bebildning" föreställer
Sätet kallas nu Gobeläng och för oss nu
tidsmänniskor inte näns att sitta på i en vagn
säte. Vanliga ensprans & tvåspransvagnar med
säten. Tjäder s. k. Korgvagnar var till i min
fjärde barndom på 1870 talet och vid denna
tid kom sedan Tjädervagnar till. De voro
ju somliga kombinerade med ett eller två
säten lösa att taga av vid lastning av var-
or. Till dessa var inte några folksaker an-
ordnade. Sedan kom dom i bruk som kal-
las Korgvagnar med anordning att knäp-
på på folksaker av läder. I dom kunde man
lägga

Fårskinsfäll som väl är ett av våra äldsta
Pälsvärk. Här hade en var förr i världen
en sorts åndon, vore trådhjula, kallades för
"Gigg" endast för två personer. De användes
mest av Slagtare m. fl. då de vore ute och
och köpte upp djur av lantbrukarna. De
kunde med dem komma fram till de mest
otillgängliga gårdar och de hörd som vill
villinger när de fått några suppar. De
gingar som jag såg vore av en korg av bräd-
er och med fjäderar under. En fjäder vid
varje sida men fyra eller två vid varje si-
da på fyrhjuliga vagnar såväl last-
som skuvagnar.

Skredar i alla upptänkliga slag är liksom
Hemaset ett av de mest utåldrigaste av
fordon såväl åk som arbetsför. De vore
enkelte att göra av två i ändan brokig trädgren

Two onedars med ruspåtbojning framman
Så en korg fäst därpå, eller från rivan sett
så här.

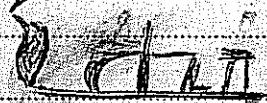
Arbetskäl.
Kl. & för åk

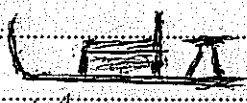
Som det för i tiden var
snörikare & längre vin-

rar och ingen snöplogning förekom på de all-
männa vägarna kunde dessa fordon ju ann-
vändas längre tid. Var det blev snö kunde den
ligga längre än nu. Så skulle det ju vara
Bjällror på häst eller Hestarna! Det är
nu ett minne blott. Städpartierna går
nu inte stapelen på grund av snöplog-
ningen för Biltspikern. Sedan var det ju
Finare boken i synnerhet på Herregårdar-
na med "Haret" liksom på vagnar med
fyra hjul.

Familjeskrinda

Häste

Hana

Skriindan var ett fordon med två hjulkar
som liksom bletsfordonet var sammankopp-
lade med kedjor. Med detta åkdon kunde
man vara sex till åtta personer ombord. Det
gick lättare fram i dåligt före eller väglag
enot dom som hade långvägande meder.
Den gick gynnare eller liksom skred fram
Hädan ett finare åk helt av stål o. järn och
med Fotsack som var av läder som knäpp-
tes fram och vid sidorna med Fätskinsfäll
under. Vid bra före gick den lätt vid dåligt
tyngre. Hvar ett lättare åk eller okra av
somliga kallat Kappstade för den gick lätt.
Ja de nu omnämnda åkdonen kallades inte
vid samma namn i Skåne som andra län
skap. Det var ju vagnmakaren som gjorde
tråvirket och smeden stål o. järn till
Gärda som inte hade ejin "Hulggemann".

Han var fäst anställd och somliga kunde
även göra stöbler Mura Måla samt bygga
hus. Dett kunde min fars "Johan Snickare"
Han kom till Bokeröd 1877 tjänade mor o far
samt sedermera oss "Stenbluss" delägare till
1912. Inredde fars ju i varje by som "Byslag"
det som skulle beläggas med stål o järn
Thypholadon var icke någon särskild guds-
det åkton som rynde dom alla vid gården
eller i familjen.

Charabangen kom i mitt hem vid 1880 tålt
var en vagn på fyra hjul fyra stälhjäder
inuder samt i framsätet plats för två och
derbak sex personer. Sätena här voro sat-
ta i sidled med tre i varje och med ryg-
gen utåt. Ett fotsteg som en kunde bak
att stiga in på. En sådan som var kom-
binesad hade dom i större familjer var en

Linné

Victoriavagnar. Horn i bruk senare
här på landet eller 1914-18. Då köpte
jag en Kombinerad sådan av en Special-
smed vid Skivars här i Skåne och den
kostade 875 kr. med tvänne Fotsäckar
och Hästhus. Smeden hette Halmqvist
och Skivars. Han hade en son som lärde
yrket så. Denna vagn var för en eller
två hästar. Det var vid Bilarnas intåg
så man blev tvungen att vara åkdon,
att fort komma av när man mötte en
Bil. Hästarna voro så rädda för denna
bidrunder. Glädde man fruntimmer i
vagnen hoppade dom av till höger och
vänster i gropen vid väghanten. Victorien
var ju en lågvagn med stoppad säten
Landäsen var en lågvagn även kunde
användas till jaktvagn när domerna

vid Herrgårdarna. "Ja, nu är jagur ska-
nan färdig. Dröttningen skall med gå-
jakt" citat från en bise. Vid Hjularöds
gods ut jag mest om och ryttmästare
Axel Toll hade. "Härter" var tack och
kisar var av läder med en dörr på sidan
det var fyra hästar för då "Hermes nåd"
äkta ut med. Kom ofta till Rokeröd när
vinet var färdigt i slutet av September.
citerar Om jag ej öker i en vagn var tack
det är av läder. En källa gör mig lika
gangrum jag har varma. "Härter". Mig vetes
inte hade dessa fordon inte tidigare än
i början av 1900 tallet. När på Bilarna kom
på försvann dessa fordon allt mera efter
hand som bitarna ökades och nu ser man
sällan en Håstvaggn i dessa bygder.
Under Håstvaggsåldern var det inte så många
olaghet

I början på 1800 talet voro de flästa lant-
brukare slöjdkunniga så dom kunde göra
en hel hjul som ju ^{var} det viktigaste eller
svåraste att göra till en vagn. Men efter
hand blev det i bygderna de vagnmakare
som särskilt hade specialiserat sig
eller vagnmakarna. Här bor t.ex. en
i Löderöd Jöns Mårtensson men han som
en del andra sådana yphesmen får nu
göra andra delar i trä för att kunna ex-
istera. Nu är det ju bara en del lastvagnar
som behövs att koppla till en Traktor för
Bettransport till Lockerbruket eller när-
maste betväg. En vagnmakare Hansson
i Lyby Hörby, och ej om någon som tog vid
när fadren dog. Vagnarna beställes lantbru-
karna direkt och hade så för tiden alltid nå-
got som behövdes lagas eller göras nytt.

Några mellanhänder vet jag inte av i min
art. Hanthände att en och annan "Görge" från
Göringe hade vagnar på marknaderna men
stegar Rullbois kjul Liestoft Hanråfsor
samt Tråpumpor. En riktigt dygglig vagn-
makare hade översnog med arbete för i tiden
och hade ingen Birspele. Hansson i Lyby ha-
de jag kan var duglig i sitt yrke. Halqvist
i Lövåp var också duglig. Ja, om man var
vand vill vissa typer såg man ju genast
vem som tillverkat den eller den vagnen
En Chabang görd av Hansson Lyby gav jag
för Tråcket fyrtiofem kr. för. Smed Vikström
Leblars Högseid Beslog och satte ihop den
för 125. En groo lastvagn gick till 150.
Samt Viktoria-vagnen till 875 kr den sist-
nämnda vagnen var ju vid första världskriget
1936 köpte jag auktion jag fick 50 kr
för Viktoria

Ungrens till världskriget har sål vagn
hålls i Viktoria